

Waar blijft de discussie over de staatshervorming? Graag wereldwijd deze keer...

De ineenstorting van de financiële markten duwde de communautaire discussies abrupt weg van de voorpagina's. Het communautaire gekibbel over de staatshervorming van het laatste jaar verbleekt in vergelijking met de ernst van de wereldwijde financiële crisis. Toch hebben deze discussies meer met elkaar te maken dan op het eerste gezicht lijkt. Ze gaan beiden over de rol van de staat in het creëren van welvaart en welzijn in de 21^{ste} eeuw.

Gedurende dertig jaar hebben we verhalen gehoord over “teveel staat”, over belastingvermindering en over privatisering. Wie het nog over openbare diensten wilde hebben of, erger nog, over marktregulering, was een vervaarlijk ouderwetse socialist. Maar toch vervelde in enkele weken tijd “nationalisering” van een vies woord naar een daad van goed bestuur en zorg voor de mensen. Opvallend daarbij was ook dat noch de Gewesten, noch de Europese Unie enige daadkracht vertoonden en dat de besluitvorming zich afspeelde op het niveau van de nationale staten. De nationale staat blijkt dus nog niet dood.

Maar het teruggrijpen naar de nationale staat is niet het enige dat opvalt. De crisis toont ook dat dit staatsniveau verre van voldoende is om greep te krijgen op vernietigende economische processen. Wie hieruit zijn les trekt, weet dat iedere discussie over een staatshervorming zonder meerschalg denkkader tot mislukken gedoemd is. Zij die vanuit een voorbijgestreefd historisch trauma over taaldiscriminatie verkrampt al hun pijlen blijven afschieten op het Belgische staatsniveau en geloven in een onafhankelijk Vlaanderen zijn door de feiten ingehaald. De financiële crisis duwt ons opnieuw met de neus op het feit dat de staatshervorming die we echt nodig hebben meerschalg moet en zal zijn. De ingrijpende nieuwe staatsinmenging biedt een kans om het politieke debat opnieuw aan te zwengelen over welke samenleving/wereld we willen bewonen. Staatinmenging mag geen zuiver technocratische beheersfunctie hebben maar moet de uitgesproken politieke functies opnieuw opnemen.

Wat we vandaag meemaken is het falen van de financiële globalisering in het raam van een neoliberaal beleid. Ondanks het fabeltje van de anonieme globalisering die niet door mensenhanden zou worden voortgebracht, is dit falen een uiterst politieke aangelegenheid, die vanuit die hoek een structurele (staats-)hervorming vraagt. Het privatiseren van de openbare kredietinstellingen zoals ASLK en Gemeentekrediet in de jaren 1990 is op een fiasco uitgelopen. ASLK en Gemeentekrediet werden opgenomen in internationale financiële groepen, deelachtig aan de beurspeculatie van het volkskapitalisme, en geleid door een roekeloze winsthonger. Zo ijverig als de Europese Unie aanstuurde op de internationalisering van de Europese bankwereld, zo weinig aandacht besteedde ze aan de uitbouw van Europese en internationale controle en toezicht.

Zelf een pro-actieve economische en financiële rol opnemen zat er wegens de dominantie van neoliberalisme -die doorsijpelde van de rechterkant van het politiek spectrum tot de sociaal-democratische geledingen- al helemaal niet in. Het Europese beleid heeft dan ook evenzeer gefaald als de Belgische staat. Een onafhankelijk Vlaanderen in een Verenigd Europa zonder reële hervormingen geeft vooralsnog geen enkel houvast. Het gaat immers in de eerste plaats om de ideologie van privatisering en de destabilisering van vitale maatschappelijke activiteiten als kredietverlening, maar ook om telecommunicatie, post, energiebevoorrading, vervoer, gezondheidszorg, onderwijs en noem maar op. Kan iemand ons vandaag nog eens de voordelen van die politiek in herinnering brengen?

De huidige crisis van het staatsbestel is niet uniek Belgisch. Het heeft veel minder met onopgeloste taal- en communautaire conflicten te maken dan met het onvermogen van de staat, of die nu Belgisch, Vlaams of Europees is, om de financiële markten in toom te houden. Decennialang werd ieder progressief sociaal en economisch beleid genuilkorfd door een verwijzing naar een mogelijke afstraffing door de internationale financiële markten.

Concurrentievermogen stond op de eerste plaats. Het is nu wel duidelijk dat die internationale financiële actoren het geld niet investeerden in die activiteiten die de welvaart en het welzijn van de bevolking kunnen verbeteren, maar integendeel uit winstbejag de ene speculatieve bubbel na de andere onderhielden (de dotcom economie, de huizenmarkt-bubbel, etc.). De bedoeling was snel geldgewin en een snelle transfer van de productie van rijkdom naar de portefeuilles van de speculanten. Vandaag is massaal veel overheids-geld nodig om de sociale ravage van dat systeem op te vangen. Eerst werden de winsten geprivatiseerd, nu worden de verliezen gesocialiseerd... Over de nodige structurele maatregelen moet de discussie nog beginnen.

Twee waanbeelden moeten daarbij uit de wereld worden geholpen. Ten eerste, het credo van het neoliberalisme dat de markt zichzelf kan reguleren met het oog op een algemeen belang. Ten tweede, de basisstelling van het (Vlaamse) nationalisme dat een regionale staat alleen voldoende is om een algemeen belang te verdedigen. We hebben dus inderdaad een diepgaande sociale en economische staatshervorming nodig, maar dan op alle niveaus: Vlaams, Belgisch, Europees en internationaal. Er moeten een Europese en een internationale instantie komen voor het toezicht op en de controle van internationale bankactiviteiten, instanties die doorzichtig en democratisch deel uitmaken van de politieke orde. De liberalisering van de handel in financiële diensten moet uit het kader van de Wereldhandelsorganisatie gelicht worden. Alle transacties moeten gereguleerd (en ook belast!) worden. Alle belastingsparadijzen en witwascircuits moeten onmiddellijk gesloten worden. De kredietvoorziening moet opnieuw als kerntaak van de overheid worden beschouwd. Met de ASLK en het Gemeentekrediet was niets mis. Zij vergokten het spaargeld en de pensioenbijdragen tenminste niet op de financiële markten. Openbare kredietinstellingen moeten ons spaargeld ethisch, duurzaam en veilig gaan beheren. Ze kunnen de overheid bovendien ondersteunen om opnieuw een eigen macro-economisch beleid te voeren en het geld weg te halen uit internationale speculatie en uit niet duurzame economische activiteiten. Kortom, de democratische staat heeft een financiële en

economische opdracht, die de particuliere sector niet wil en niet kan opnemen.

Deze financiële crisis moet ons aanzetten grondig na te denken over de omslag van het casinokapitalisme naar een sociaal en ecologisch duurzame economie en ondernemerschap. We moeten afscheid nemen van het speculatieve kortetermijndenken van de aandelenmarkten en van de dictatuur van de aandeelhouders en hun managers. Laten we dus opnieuw de discussie over een grondige staatshervorming opnemen. Maar graag een serieuze en wereldwijde discussie deze keer, op de schaal van de reële problemen, kijkend door een globale lens, met oog voor sociale rechtvaardigheid, democratische controle en radicale duurzaamheid. En liefst niet alleen volgens de voorkeuren van Bush, Sarkozy en Barroso. Een lokaal achterhoedegevecht over taalperikelen en hatelijkheden over culturele verschillen mogen daarbij geen rookgordijn optrekken.

De Vooruitgroep

Stijn Oosterlynck (KUL), Pascal Debruyne (UGent), Karim Zahidi (UA/UGent), Eric Corijn (VUB), Francine Mestrum (ULB), Rik Pinxten (UGent), Monika Triest (schrijfster), Eric Goeman (woordvoerder Attac Vlaanderen, voorzitter Democratie 2000), Ronald Commers (UGent), Peter Reynaert (UA), Sami Zemni (UGent), Chris Kesteloot (KUL), Piet Saey (UGent), Stefan De Corte (VUB), Jan Teurlings (Universiteit van Amsterdam), Erik Swyngedouw (University of Manchester), Maarten Loopmans (Erasmus Hogeschool Brussel), Jan Dumolyn (UGent), Pascal De Decker (Hogeschool Gent/ St. Lucas), Herman De Ley (UGent), Bambi Ceuppens (KMMA), Dominique Willaert (Victoria Deluxe), Leen Van der Vorst (Victoria Deluxe), Eric Balliu (architect), Aleidis Devillé (KUL), Mohamed Elomari (Divers en Actief), Dirk Jacobs (ULB), Fernand Tanghe (UA), Jan Blommaert (University of Jyväskylä), Dirk Tuypens (acteur)

